

Методична розробка уроку

СИСТЕМА ПІДПРИЄМНИЦТВА

Дранічнікова Вікторія Анатоліївна,
викладач Державного навчального закладу
«Подільський центр професійно-технічної освіти»

e-mail: dranijnikova@gmail.com

Тема уроку «СИСТЕМА ПІДПРИЄМНИЦТВА»

Дисципліна: "Основи галузевої економіки"

Мета уроку:

навчальна: дати знання про систему підприємництва в Україні; розкрити зміст поняття «підприємець» і «підприємництво»; показати роль підприємницької діяльності та її значення для розвитку ринкової економіки.

розвивальна: розвивати вміння характеризувати функції та розрізняти види підприємницької діяльності.

виховна: виховувати налаштованість на успіх через формування активної життєвої позиції, повагу до підприємництва, цікавість до підприємницької діяльності.

Очікувані результати: після засвоєння знань теми, учні зможуть:
тлумачити зміст поняття «підприємець», «підприємництво»;
характеризувати риси, які властиві підприємцю;
називати функції та передумови розвитку підприємництва; визначати переваги і недоліки підприємницької діяльності; наводити приклади підприємств у різних сферах економіки;
оцінювати роль підприємця у розвитку ринкової економіки в Україні.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Епіграфи (вибрати один):

Істинний скарб людини – уміння працювати, здобувати знання, навички, вміння творити нове та незвичайне (Л. Фейєрбах).

Той, хто хоче, робить більше, ніж той, хто може. Людина лише там чогось домагається, де вона сама вірить у свої сили (Л. Фейєрбах).

Структура уроку

- I. Організаційний момент.
  1. перевірка присутності учнів на уроці;
  2. перевірка готовності учнів до уроку.
- II. Актуалізація опорних знань і практичного досвіду учнів.
- III. Повідомлення теми, мети та очікуваних результатів.
- IV. Мотивація навчальної діяльності.
- V. Вивчення нового матеріалу за планом.
- VI. Узагальнення і систематизація знань.
- VII. Підсумки уроку.
- VIII. Домашнє завдання.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Викладач перевіряє присутність учнів та їх готовність до проведення уроку.

II. Актуалізація опорних знань і мотивація навчальної діяльності

Викладач: тема сьогоднішнього уроку досить цікава і, можливо, стане в майбутньому для когось у нагоді. А зрозуміти, що це за тема, ви зможете, переглянувши відеоролик «Відомі підприємці світу».

Бесіда у учнями: «***Відомі підприємці – хто вони?***»

- ✓ Запропонував та втілював ідею парку розваг (*Волт Дісней*).
- ✓ Найвідоміший у світі мільйонер, керівник найбільшої у світі компанії з виробництва програмного забезпечення (*Білл Гейтс*).
- ✓ Засновник міжнародної компанії, яка виробляє найпопулярніші у світі штани (*Леви Страус*).
- ✓ Власник і засновник відомої японської компанії з виробництва мотоциклів (*Соїтіро Хонда*).
- ✓ А кого не згадали, хто був показаний у відеоролику?
- ✓ Як одним словом можна назвати цих людей? (Підприємці)

III. Повідомлення теми, мети та очікуваних результатів

Тема 4. Система підприємництва. Організація власного бізнесу.

Урок №4. Тема уроку: «Система підприємництва» (*робота на уроці супроводжується демонстрацією презентації «Система підприємництва»*)

IV. Вивчення нового матеріалу

План уроку

1. Визначення поняття «підприємець» і «підприємництво»
2. Функції та передумови розвитку підприємництва
3. Види підприємництва

V. Сприймання й усвідомлення учнями нового матеріалу

1. Визначення поняття «підприємець» і «підприємництво».

Напевно усім знайомі поняття «бізнесмен», «підприємець». Серед відомих вам людей є такі, яких називають бізнесменами, комерсантами? Історія зберегла імена людей, які істотно вплинули на виникнення і розвиток не тільки певних сфер бізнесу, а й цілих галузей економіки країн світу. Усі ці люди виділялися заповзятливістю, енергійністю, рішучою цілеспрямованістю, прагненням до новизни, наполегливістю, вмінням вчасно передбачити необхідність певного товару або послуг й організувати роботу так, щоб вона стала не просто кращою чи новою, а позитивно вплинула на господарчий розвиток. Винайдення і впровадження електричного струму, телеграфу, радіохвиль, телефону, літаків, паровозів, двигуна внутрішнього згорання, пеніциліну, мікропроцесорів та безлічі інших необхідних для життя і корисних речей так чи інакше стало можливим завдяки людям з підприємницькими здібностями.

Першими підприємцями в історії людства були ремісники та купці. Вони не тільки прагнули більше доходів, а й уміли віднаходити нові шляхи їх отримання. З розвитком виробництва бажання людей до збагачення спричинило виникнення нового виду професійної діяльності – підприємництва і людей цієї професії – підприємців.

Презентація творчої роботи учнів.

- ✓ Коли вперше з'явилося поняття «підприємець» і хто його ввів до наукового обігу?! (виступ учня «Цікаві факти із історії підприємництва в Україні» – Додаток 1.)
- ✓ Хто вони – підприємці?
Підприємці у поглядах видатних економістів світу.

Вправа «Асоціативний куш» – учні виконують в зошиті.

Економічна наука пояснює і дає визначення поняття «підприємець».

На вашу думку, які риси притаманні підприємцю?

2. Функції та умови розвитку підприємництва.

Викладач: Водночас необхідно зазначити, що підприємництво як вид діяльності характеризується певними ознаками.

Отже, можна зробити узагальнююче визначення підприємництва. Користуючись Законом України «Про підприємництво в Україні», зазначаємо:

Підприємництво – самостійна, ініціативна, систематична діяльність господарюючих суб'єктів із виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, які здійснюються на власний ризик і з метою одержання прибутку.

В умовах ринкової економіки усі люди можуть бути підприємцями. Отримавши професію, ви теж можете займатися підприємницькою діяльністю, організувавши власну справу: відкрити міні-готель. При цьому підприємницька діяльність передбачає виконання таких функцій: інноваційна, ресурсна, організаційна, стимулююча.

3. Види підприємництва.

Запитання до учнів:

- ✓ Як ви гадаєте, яким видом діяльності можуть займатися підприємці?
- ✓ Які існують умови для підприємництва?
- ✓ З якого віку можна займатися підприємництвом?

Робота з нормативно-правовими документами: Конституцією України, Законом України «Про підприємництво в Україні».

VI. Узагальнення і систематизація знань

Вправа на фокус уваги: (несподіване запитання!?)

1. Назвіть кілька рис підприємців, які є спільними за визначенням більшості дослідників. (Підприємець – власник, який ризикує).

2. Чи тотожні, на вашу думку, поняття «власник» і «підприємець»? Що в них спільного? Чим вони різняться? (Спільне те, що підприємець здійснює свою діяльність, маючи певну власність. Власник певного майна може і не бути підприємцем).

3. Назвіть умови при яких може здійснюватися підприємницька діяльність?

4. За якими принципами здійснюється підприємництво?

Робота з опорною схемою: охарактеризуйте функції підприємництва.

VII. Підсумки уроку

Викладач: Світовий досвід переконливо доводить, що сьогодні без винахідливих ділових людей, без розвитку різних форм підприємницької діяльності подальший розвиток ринкової економіки у нашій країні неможливий. Ви, здобувши знання, уміння та навички з професії, будете мати можливість успішно займатися цим видом діяльності. Адже сфера побутового обслуговування, до якої відноситься ваша професія, існує за рахунок розвитку саме підприємницької діяльності. Перша виробнича практика ознайомить вас з об'єктами підприємництва у цій сфері. Будьте старанні, успішно оволодівайте навиками професії, дізнавайтеся більше про роботу підприємців. Життєвий досвід – основа успіху.

Дебрифінг

- ✓ Яких нових знань ви отримали на уроці?
- ✓ Що запам'яталось найбільше?
- ✓ Де і як ви можете використати отримані знання?

Оцінювання навчальних досягнень учнів

VIII. Домашнє завдання.

1. Вивчити тему з робочого конспекту та додатків.
2. Взяти інтерв'ю у місцевого підприємця «Який ваш девіз як бізнесмена?».
3. Підготуйте добірку за інформацією ЗМІ та Інтернет на тему: «Розвиток підприємництва у моєму регіоні».

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1

Цікаві факти з історії підприємництва в Україні «РОДИНА ТЕРЕЩИНКІВ – ВИДАТНІ ПІДПРИЄМЦІ ТА МЕЦЕНАТИ»

Однією з найвідоміших династій підприємців в Україні була династія Терещенків. На початку ХХ ст. родині належало 11 цукрових заводів, 150000 десятин землі.

Започаткував родинний бізнес Артемій Якович Терещенко. Разом з дружиною вони вели дрібну торгівлю з воза, а згодом на базарному рундуку. Зібравши трохи грошей, підприємець починає торгувати лісом, хлібом, вкладає капітал у цукрову промисловість.

*Терещенко Артемій Якович
(1794–1873),
купець, промисловець*

За його заповзятість сусіди прозвали «Карбованцем». У 1870 р. Артемій Терещенко здобув дворянський титул «на ознаменування особливих заслуг у запровадженні у Південно-Західному краї руського землеволодіння і для заохочення благодійної діяльності». Цього ж року його нагороджено срібною медаллю Всеросійської виставки «За високі якості борошна з озимої пшениці».

Сини Артемія Терещенка також займалися бізнесом. Старший Микола торгував зерном, продавав хліб у Криму, звідки привозив сіль і хліб. У 1870 р. брати заснували «Товариство бурякоцукрових і рафінадних заводів братів Терещенків» з початковим капіталом у 3 млн. руб. Того ж року Товариство нагородили срібною медаллю Всеросійської виставки «За дуже хороший цукровий пісок і хороший рафінад значного виробництва». Нащадки роду Терещенків прославилися не лише у бізнесі. Вони займалися розвитком освіти, благодійністю, меценатством, організацією художніх і комерційних шкіл, музичних товариств. Онук Артемія – Федір – став одним з піонерів вітчизняного повітроплавання. Варто сказати,

що пам'ять про представників цього славного українського роду не змогли знищити навіть роки, які стирали історичні дати й перекреслювали епохи, а не лише людей.

Протягом семи десятиліть нас переконували, що Терещенки – багаті цукрозаводчики, експлуататори трудового народу. Нині ми маємо можливість переглянути роль цієї сім'ї у контексті нашої власної історії. Не в останню чергу до кола занять членів родини входила благодійна і громадська діяльність. Саме коштом Терещенків будувалися та діяли лікарні, притулки, гімназії, училища. Багато зробили Терещенки й для розвитку культури. Зокрема, Микола Терещенко на добродійні та просвітні установи пожертвував п'ять мільйонів карбованців. На кошти його старшого сина Івана утримувалася приватна художня школа.

Терещенки були знавцями, збирачами мистецтва та меценатами. Саме завдяки Миколі та Федору Артемовичам, а ще їхнім дітям Івану, Олександрю, Варварі та Ользі, Київ має тепер

зібрання державних музеїв: Т.Г. Шевченка, українського образотворчого мистецтва, західного та східного мистецтва. Вагомою була благодійна діяльність представників родини у роки першої світової війни. Вже у 1914 році Михайло Терещенко відкриває на свої кошти й утримує лазарет на 300 ліжок. Незабаром інші члени родини відкривають ще кілька лазаретів та засновують притулок і взуттєву майстерню для покалічених нижчих чинів. Протягом воєнного лихоліття люди постійно отримували лікування й допомогу від Терещенків. Для порівняння, в січні 1916 року родина витратила на медикаменти й обслуговування поранених 8630 карбованців. Допомога солдатам і офіцерам не обмежувалася лише утриманням медичних закладів. Дружина Федора Абрамовича Надія Володимирівна Терещенко очолювала відділення при комісії Всеросійського земського союзу, яке збирало грошову й матеріальну допомогу російській армії. Окремо виділялися гроші на боротьбу з епідемією тифу.

Милосердя й благодійність стали девізом сім'ї. За заслуги Терещенків у справі благодійності Київська міська дума ухвалила рішення перейменувати вулицю Олексіївську на Терещенківську. Незадовго перед тим брати Терещенки – Микола й Федір – стали почесними громадянами Києва. Довгий час благодійна діяльність сім'ї Терещенків замовчувалася. І лише після проголошення Незалежності України Терещенків почали згадувати добрим словом не лише старожили Києва. Їхню діяльність визнали офіційно, а вулиці Рєпіна було повернуто назву Терещенківська. Проте благодійність була лише однією із сторін багатогранної діяльності родини.

Київ відвідала княгиня Надін Терещенко разом із сином Іваном. Нащадки славної сім'ї проживають у Франції. Ім'я Надін знане у світі високої моди, вона працювала з «Крістіан Діор», «Елеганс». Іван Терещенко відомий фотограф, викладає у Луврській школі, яку свого часу й закінчував, співпрацює з багатьма журналами, є автором кількох книг. Його роботи експонувалися на багатьох виставках і отримували престижні премії.

Дід Івана Терещенка, теж Іван, як вважають у родині, передчасно помер не тільки через ракову пухлину, а й через тугу за Україною, хоча й знав її насамперед, з розповідей батька – Михайла Терещенка, який у 28 років став міністром закордонних справ у тимчасовому уряді Керенського. Іван Михайлович Терещенко, хоча й народився у Франції, а освіту здобував у Англії, відмовився від громадянства цих країн. Завжди й до смерті він підкреслював, що є українцем. Як і те, що переворот у Петрограді перевернув світ його батьків – побудований, як можемо нині судити, на принципах добра та християнської моралі.

Джерела:

Донік О. М. Терещенки. *Енциклопедія історії України* : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. К. : Наукова думка, 2013. Т. 10 : Т. Я. С. 58. 784 с.

Енциклопедія українознавства: Словникова частина : [в 11 т.] / Наукове товариство імені Шевченка; гол. ред. проф., д-р Володимир Кубійович. Париж-Нью-Йорк: Молоде життя, 1955–1995.

Ковалинський В. Прагненням до суспільної користі. *Дзеркало тижня*. Стаття з архіву.

8 (433). [Online] Доступно:
<https://web.archive.org/web/20070311010555/http://www.zn.kiev.ua/nn/show/433/37777/>

ДОДАТОК 2

«ФУНКЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦТВА?»

